

dr

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2019, 8 (1): 23/40

Makedonya’da Türk Edebiyatı ve Avni Engüllü

Turkish Literature in Macedonia and Avni Engullu

Zeki GÜREL

Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Asst.Prof. Faculty Member, Gazi University, Division of Turkish Education

zekigurel@yahoo.com

Orcid Id: 0000-0001-5129-7033

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 24.10.2018
Kabul Tarihi / Accepted : 21.02.2019
Yayın Tarihi / Published : 23.02.2019
Yayın Sezonu : Ocak-Jubat-Mart
Pub Date Season : January-February-March

Atıf/Cite as: GÜREL, Z. (2019). Makedonya’da Türk Edebiyatı ve Avni Engüllü. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8 (1), 23-40. Retrieved from <http://www.itobiad.com/issue/43055/474568>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU- Karabuk University, Faculty of Theology, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

Makedonya’da Türk Edebiyatı ve Avni Engüllü

Öz

Osmanlı Devleti zamanında Türklerin Balkanlara yerleşmesiyle bu coğrafyada pek çok şey değişmiştir. Makedonya 1991 yılında Yugoslavya’nın dağılmasıyla bağımsızlığına kavuşmuş genç bir cumhuriyettir. Makedonya’da Osmanlılar zamanında olduğu gibi Yugoslavya zamanında ve şimdi de çok canlı bir Türk edebiyatı mevcuttur. Makedonya Türk edebiyatı bir bütün olarak henüz tam anlamıyla araştırılmamış, açığa çıkartılmamıştır. Makedonya Türk edebiyatını bir bütün olarak ele alan Makedonya Türk Edebiyatı Tarihi ve Makedonya Türk Edebiyatı antolojileri de henüz hazırlanıp yayımlanmamıştır. Makedonya Türk edebiyatı genellikle 1944 Tito zamanıyla başlatılmış ve ondan sonrası incelenmiştir. Daha öncesine pek temas edilmemiştir. Son yıllarda bu alanda yapılan çalışmalarla Makedonya Türk Edebiyatı yeni yeni bir bütün olarak görülmeye ve incelenmeye başlanmıştır. Biz bu yazımızda Makedonya’da Türk Edebiyatının meselelerine, Makedonya Türk Edebiyatının devrelere ayrılmasına ve gelişmesine temas edeceğiz. Yazımızın ağırlıklı konusu ise Makedonya’da çağdaş Türk Edebiyatının önde gelen şahsiyetlerinden Avni Engüllü ile ilgili olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Makedonya, Makedonya’da Türk Edebiyatı, Avni Engüllü, Avni Engüllü’nün Eserleri, Makedonya Türk Edebiyatında Avni Engüllü

Turkish Literature in Macedonia and Avni Engullu

Abstract

Many things have changed in this geography by the Turks settling in the Balkans during the Ottoman Empire. Macedonia is a young republic that was independent in 1991 with the dissolution of Yugoslavia. In Macedonia, as in the time of the Ottomans, there was a very lively Turkish literature in the time of Yugoslavia and now as well. The Turkish literature of Macedonia has not yet been fully explored and revealed as a whole. The history of Macedonian Turkish Literature and Macedonian Turkish Literature anthologies, which deal with Macedonian Turkish literature as a whole, have not been prepared and published yet, either. The Turkish literature of Macedonia was generally started with the period of Tito (1944) and was examined thereafter. There has not been much contact before. The pre-Tito period is not mentioned much. Macedonian Turkish literature has newly started to be seen and examined as a whole with the recent studies conducted in this field. In this article, we will touch on the issues of Turkish literature in Macedonia as well as the periods and development of the Macedonian Turkish literature. The main topic of our article will be related to Avni Engüllü one of the leading figures of modern Turkish literature in Macedonia.

Keywords: Macedonia, Turkish literature in Macedonia, Avni Engullu, Works of Avni Engullu, Avni Engullu in the Macedonian Turkish Literature.

Giriş

Balkanlardaki Türk varlığı Milattan Önce 700 yılından itibaren tarihî vesikalarla takip edilebilmektedir (Gürel, 2015:12-13). Bu tarihî gerçeklerden hareket edilecek olursa Makedonya’da da Türk Edebiyatını Osmanlı Devleti ile başlatmak yerine daha önceki dönemleri de içine alacak yeni tasniflere ihtiyaç vardır diye düşünüyoruz ve şöyle bir tasnif yapıyoruz:

- 1-Makedonya’da kadim Türk Edebiyatı
- 2-Makedonya’da Osmanlı asırlarında Türk Edebiyatı
- 3-Makedonya’da Osmanlı hâkimiyetinden sonra Türk Edebiyatı
- 4-Makedonya’da çağdaş Türk Edebiyatı

Makedonya Türklerinin Türkçe yayımlanan ilk süreli yayını *Birlik* gazetesidir. “Faşizme Ölüm-Halka Hürriyet sloganıyla ilk sayısını 23 Birinci Kanun/Aralık 1944 Cumartesi günü okuyucusuna ulaştıran *Birlik* gazetesi, Makedonya Müslümanları Halk Kurtuluş Cephesi Haftalık Gazetesi olarak yayın hayatına başlamıştır. Dört sayfalık bu ilk sayının ilk sayfasında, yakasına defne dalı yerleştirilmiş üniformasıyla Mareşal Tito’nun ve bakışlarını karanlık bir ufka çevirmiş Stalin’in portrelerinin yer aldığı *Birlik* gazetesi bugün farklı bir çizgide ve haftada üç sayı çıkıyor. Haftada bir sayısında *Sevinç* adıyla bir çocuk dergisi eki veren *Birlik*’in her sayısı bir forma (16 sayfa) olarak çıkıyor. Ancak 22 Aralık 1994 Perşembe günü yayımlanan sayısı 40 sayfa olarak çıkmıştır. Bu sayı, *Birlik*’in 50 yıl kutlamaları özel sayısı olarak yayımlanmış ve *Birlik* gazetesinin geçmişi, özellikle de Makedonya Türklerinin sanat, edebiyat ve kültür hayatıyla ilgili tam bir jübile sayısıdır ve kaynak niteliğindedir (Gürel,2004:392).

Birlik gazetesi 1944 yılı aralık ayından başlayarak hiç aralıksız 2004 yılına kadar yayınına devam etmiştir. Makedonya’da yapılan özelleştirmeler kapsamında *Birlik* gazetesi ile birlikte *Birlik* Yayın etkinlikleri de özelleştirilmiş bundan sonra da gazete birkaç sayı çıkmışsa da devamı gelmemiştir. “Makedonya Türklerinin Gazetesi” sloganıyla çıkan *Birlik* gazetesinin yayın hayatına başlamasında; Yugoslavya’da Türk Dili ve edebiyatı, kültür hayatı açısından, millî uyanışa vesile olan “Yücelciler”in önemli bir rolünün olduğunu biliyoruz. Makedonya’da Türk-İslâm kimliği açısından bakıldığında “Yücelciler” konusu ele alınıp etraflıca incelenmesi gereken bir husustur

1944’de yayınlanmaya başlayan *Birlik* gazetesini aynı yayın etkinliği etrafında kitap yayınlarının yanı sıra dergiler de çıkmaya başlamıştır. 1949’da *Yeni Kadın*, *Piyoner*, 1950’de *Sevinç*, 1957’de *Tomurcuk*, 1966’da *Sesler* dergisi *Birlik* Yayınları kapsamında Makedonya başta olmak üzere Yugoslavya’da yayınlanan Türk edebiyatı yayın organları arasında yerini almıştır. Avni Engüllü de ilk yazısını henüz çocukken *Sevinç* dergisinde babasının yardımı ve teşvikiyle yayımlamıştır. *Birlik* yayınları

konusunda *Birlik* gazetesi baş sorumlu yazarlarından Cemal Süleyman'ın *Hatıralarımda Kalanlar Birlik'te Otuz Yıl* adıyla yayımladığı kitabı (2017) mutlaka araştırmacılar tarafından görülmelidir.

Makedonya'da çağdaş Türk Edebiyatının edebiyatçıları araştırmacılar 1., 2., 3. Kuşak olmak üzere genellikle üç kuşakta toplamaktadırlar. Avni Engüllü de 3. Kuşak diye adlandırılan edebiyatçılar arasında yer almaktadır. Bu edebiyatçılardan Makedonya'da yaşayanlar şunlardır: Alaattin Tahir, Avni Abdullah, Avni Engüllü, Fahri Ali, Nusret Dişo Ülkü, Sabahattin Sezair, Sabit Yusuf, Suat Engüllü.

Yeri gelmişken şu gerçeği de burada vurgulamakta fayda vardır. Araştırmacılar Makedonya Türk edebiyatı ile ilgili çalışmalarında Makedonya Türk edebiyatını dün-bugün-yarın çizgisinde bir bütün olarak görememişlerdir. Genel kanaat Yugoslavya öncesini yok saymak şeklinde gelişmiştir.

Meselâ, "Türkçenin çekilmediği yerler vatandır" diyen Yahya Kemal Beyatlı, son yıllara gelinceye kadar yayınlanan Makedonya Türk Edebiyatı tarihiyle ilgili kitaplarının ve antolojilerin hiç birinde yer almamıştır. Hâlbuki Yahya Kemal, Üsküp Belediye Başkanının oğlu olarak Üsküp'te 2 Aralık 1884'de dünyaya gelmiş, 18 yaşına kadar Üsküp'te yaşamış, ilk şiirlerini burada yazmış, şiir derslerini Üsküp Rufai Tekkesi'nde Şeyh Sadedin Sırrı'den almıştır. 1 Kasım 1958'de Türkiye'de vefat eden şairin pek çok şiirinde ve eserinde buralarını anlattığını da biliyoruz. Şimdi sormak gerekmez mi bu şair niçin Makedonya Türk Edebiyatı içinde yer almaz? Bu yaklaşım ilmî olabilir mi? Millî olabilir mi? Bildiğimiz kadarıyla ömrü hayatında Makedonya'ya bir defa bile yolu düşmemiş, gençlik yıllarından itibaren hayatının sonuna kadar İstanbul'da yaşamış, bütün eserlerini Türkçe yazmış ve bütün mesaisini Türk Dilini araştırmaya harcamış, *Kamus-ı Türkî* adlı sözlüğün de yazarı olan Şemseddin Sami, hangi mantıkla Makedonya'da Arnavut kardeşlerimiz tarafından Arnavut Edebiyatının bir yazarı olarak ele alınıyor, okutuluyor da Yahya Kemal gibileri hangi gerekçelerle Makedonya Türk edebiyatının dışında tutuluyor?

Bu topraklarda doğan ve Türkçe eser üreden Türk yazar ve şairlerin listesi oldukça kabarıktır. 1980'de Kırcova'ya bağlı Lisiçani'de doğan akademisyen Türkolog Cüneys Nureski, Makedonyalı Divan Edebiyatı şairleri üzerine bir çalışma yaparak Osmanlı asırlarında Makedonya Türk edebiyatına dikkatleri çekmiştir. Nurevski'nin bu çalışması, tezkirelerde yer alan şairlerle ilgilidir. Bu tezkirelerden birinin yazarı da Üsküp'te Gazi Baba Mezarlığı/Tepesi'nde türbesi bulunan Gazi Baba/Kadı Baba/Âşık Çelebi (1520-1572)'dir. Bu listede bulunmayan Makedonyalı başka Divan Edebiyatı şairlerimiz de vardır. Bu konularla ilgili yapılan çalışmalar son zamanlarda yayın haline de dönüştürülmektedir., Kıbrıs'tan Harit Fedai'nin üzerinde çalışma yaptığı *Kenzî* (Fedai, Harid; Kıbrıslı *Âşık Kenzi Divanı'nı*

iki cilt hâlinde yayımlamıştır. I. kitap Kasideler, Tarihleri, Lefkoşe-Kıbrıs 1989; II. Kitap Gazelleri, Lefkoşe-KIBRIS 1993). Kenzi’nin Makedonya’daki yatırları anlatan bir şiirinde Hacı Bektaş Velî’nin halifelerinden Koyun Baba’dan da bahsediyor olması ve Makedonya’da Kalkandelen şehri yakınlarında bir Koyun Baba Tekkesi varlığına işaret etmesi Türk-İslam kültürü açısından önemli bir bilgidir

Divan Edebiyatının yanı sıra Makedonya’da halk edebiyatı ve tasavvuf edebiyatı da gelişmiştir. Üsküplü mütefekkir-şair Yahya Kemal Beyatlı’nın “Maâver’ada Söyleyiş” şiirinde de belirttiği gibi Türkler bu coğrafyayı vatanlaştırdıkları Osmanlı öncesinden başlayarak Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî dervişleri Alp-eren gaziler buralarda tekke kurmuş, dergâh açmışlardır. Ohri’de Sarı Saltuk, Gostivar-Vurtok’ta Çafar Baba, Kırcova Yakınlarında Makedonski Brod’da Hıdır Baba, Kalkandelen’de Sersem Ali Baba, Harabati Baba ve Koyun Baba gibilerinin getirdiği ilim, sevgi ,adalet ve hoşgörü medeniyeti içinde yetişen pek çok tekke şairini nasıl görmezlikten geliriz. Bu alanda inceleme yapıldığında görülecektir ki, Makedonya tekke edebiyatının içinde; Sersem Ali Baba, Feyzullah, Mehmed Efendi, Süleyman Efendi, Abdürrahim Fedai, Ali Hoca Müderris, Kâzım Baba, Haki, Fethi Hafız, Şeyh Sadedin Sırrı, Abdül Fettah Rauf İsak, Sa’di, Kemal Aruçi, ... gibi isimler de bulunmaktadır.

Modern Türk Edebiyatının öncülerinden Üsküplü Yahya Kemal (Üsküp 1884-İstanbul 1958), Edebiyat-ı Cedidecilerden Manastırlı Cenab Şehabettin (Manastır 1870-İstanbul 1934), Beş Heceçilerden Enis Behiç Koryürek, Yedi Meşalecilerden Varlık dergisinin ve Varlık Yayınlarının da kurucusu Yaşar Nabi Nayır (Üsküp 1908-İstanbul 1981), Türk Çocuk Edebiyatının öncü şairlerinden Üsküp’te Darulmuallimin Mektebi müdürü Sabri Cemil ve daha niceleri hangi gerekçelerle Makedonya Türk Edebiyatı kapsamında düşünülmezler?

Bütün bu saydıklarız, Divan Edebiyatı, Tekke Edebiyatı ve Çağdaş Türk Edebiyatı muhiti şairlerinin her biri için akademik çalışmalar yapılmadan, tek tek monografiler hazırlanmadan, bunların divanları, şiir defterleri bulunup kitap halinde yayınlanmadan yazılacak bir Makedonya Türk Edebiyatı tarihi noksan, eksiktir, bilimsellikten uzaktır diye düşünüyoruz.

Makedonya’da 1944 sonrası Çağdaş Türk edebiyatında 3. Kuşakta yer alanların çoğu edebiyat tarihlerine girecek olan ilk eserlerini *Sesler* derginin başlattığı yayın faaliyetleriyle ortaya koymaya başlamışlardır. Avni Engüllü’nün *İlk* adını taşıyan ilk kitabı da bu süreçte Birlik Yayınları arasında çıkar (Sesler Şiir Dizisi, Üsküp, 1972). *Sesler* dergisi etrafındaki edebiyat hayatında 1960-1970 yılları arası Türkiye’deki edebî akımlardan etkilenmeler başlar. Bu etkilenmeler daha ziyade *Garip* akımından *Toplumsal Gerçekçilerden* ve *İkinci Yenicilerden* olur.

1.1.Avni Engüllü’nün Hayat Hikâyesi

“İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi”
“Journal of the Human and Social Sciences Researches”
[itobiad / 2147-1185]

Cilt/Volume: 8,
Sayı/Issue: 1,
2019

Avni Engüllü, 7 Eylül 1947'de Üsküp'te Serova Mahallesi Müslüman-Türk muhitinde bir evde dünyaya gelir. Babası Cemal Ahmet Efendi, Annesi Esmâ Hanımdır. Bu evlilikten dünyaya gelen üç çocuktan biri de Avni Engüllü'dür (1947), Suat Engülü (1950) ve Sabit Engüllü (1952). Avni Engüllü'nün kardeşleri zaman içerisinde Türkiye'ye göç etmişlerdir. Bunlardan Suat Engüllü de edebiyatçı kimliğiyle tanınmaktadır.

Avni Engüllü'nün babası tarafından dedesi ve büyük babasının Makedonya'nın başkenti Üsküp'te Yahya Paşa Camiinde imamlık yaptığını öğreniyoruz. Şair bunu bir şiirinde şöyle anlatıyor:

“çok yakındır şimdi yahya paşa camiine
mimberde görüyorum cumaları büyük babamı
başında sarığıyla
onun babası ahmet efendi imamlık yapıyor

ikisi de her halde okulun öğretmenleriydi” Engüllü, Mütemmim Cüzler/yayına hazır kitap: 28)

Avni Engüllü'nün Mehterin Üsküp'e ilk gelişinde Nisan 2005'de kaleme aldığı bir yazısından anlıyoruz ki; aile, eğitilmiş ve kültürlü bir ailedir. Bu aile, Makedonya'da evlerine radyonun ilk girdiği ailelerdendir ve aileye Türkiye'den dergi ve gazeteler de gelmektedir (Engüllü, 2009:54-55).

Ailesinin kökeniyle ilgili olarak Avni Engüllü bir yazısında şu bilgiyi vermektedir: “Aktarılan bilgiler köken olarak ailemizin Akşehir'den Makedonya'ya gelip, önce Kalkandelen'e sonra da Üsküp'e yerleştiğini göstermektedir.” (Engüllü, 2009:198). Avni Engüllü'nün çocukluğu Üsküp'te Yahya Paşa Camii etrafındaki mahallede geçmiştir (Engüllü, 2009:64).

Avni Engüllü, ilköğrenimine *Tefeyyüz*'de başlar. Sonra *Yeni Hayat* okulunda devam eder. Öğretmenleri arasında Ali Efendi, Fetih Süleymanpaşic, Mustafa Ruşit, Hüseyin Süleyman gibi Yugoslavya'da Türk-İslâm kültürüne emek veren tanınmış şahsiyetler de vardır ve bunların bir kısmı da “Yücelçiler” diye bilinen dava adamlarıdır (Engüllü, 2009:63).

İlkokuldan sonra gittiği Nikola Karev Öğretmen Okulu'ndan 1967'de mezun olduktan sonra ilkokul öğretmeni olarak görev yaparken (Engüllü, 2009:242) Üsküp Radyosunda yeni bir göreve geçiş yapar. Türkçe Yayınlar Bölümündeki bu vazifesinde kısa zamanda başarılarına imza atmaya başlar (Engüllü, 2009:267).

Avni Engüllü, kendisi gibi gazeteci olan Melahat Selman ile 1972 Tarihinde evlendi. İki kız, biri oğlan üç çocuk babasıdır. Kızları Ayşe Özgür (1973), Fatma Özlem (1975) halen Türkiye'de yaşamaktadırlar. Oğlu Mehmet Bozkurt (1977) ise Üsküp'te Üsküp Radyosu'nda teknisyen olarak çalışmaktadır. Avni Engüllü ve Melahat Engüllü çiftinin hâlihazırda altı torunu vardır. Torunlarının adları yaş sırasına göre şöyledir: Osman Kaan,

Taha Bartu, Esmâ Aslı, Zehra Miray, İrem Mina ve Talia Nisa. Hanımı Melahat Engüllü de eşi Avni Engüllü gibi şairdir.

Yazdıkları değişik dergi ve gazetelerde yer alan Avni Engüllü bir ara “Birlik” Yayın Etkinliği içinde yer alan *Sevinç* çocuk dergisinde de görev yaptı. 1989 yılında Nipno “Nova Makedoniya” “Birlik” Yayın Kurumunun çıkarttığı *Sevinç* çocuk dergisinde; Baş ve sorumlu yazar Drita Karahasan’ın olduğu zamanda Yayın Konseyinde bulunmuştur. Fahri Ali’nin sorumlu yazar olduğu bu dönemde Yayın Konseyi üyeleri şu isimden oluşuyordu: Avni Engüllü (başkan), Sabit Yusuf, Ziya Demirci, Kerim Dalip, Hüsnükemal Reşit, Vedat Hasan, Mahdi Ruşit, Drita Karahasan, Radoslav, Orgnjannovski, Fahri Ali, Nevin Ago, İslam Bekir, Gkigor Popovski. Yazı kurulunda ise Ziya Demirci, Kerim Dalip ve Fahri Ali bulunuyordu. Avni Engüllü, *Sesler* dergisinde de bir ara yayın kurulu üyeliği yapmıştır. Makedonya ve Kosova’da yayımlanan dergi ve gazetelerde yazı ve şiirleri yayımlanan Avni Engüllü Üsküp’te Türkçe ve Makedonca yayımlanan *Zaman* gazetesinde de 2004-2006 tarihlerinde köşe yazarlığı yapmıştır.

1.2. Avni Engüllü’nün Sivil Toplum Çalışmaları

Avni Engüllü, Makedonya’da Yugoslavya zamanından beri pek çok siyasî ve kültürel faaliyetlerin de içinde aktif olarak bulunmuştur. Makedonya Türkleri arasında ilk resmî siyasî teşkilatlanma anlamına gelen ve Üsküp’te 1990 yılında kurulan Türk Demokratik Birliği’nin kurucularındandır. Önceleri bu derneğin genel sekreterliğini daha sonra da genel başkanlığını yaptı. Bu derneğin partiye dönüşmesi çalışmalarını yönetti. O, Türk Demokratik Partisi (TDP) adı altında kurulan partinin kurucu başkanıydı. Üsküp’te 1947’de kurulan “Yeni Yol Kültür Güzel Sanatlar Derneği”nin faaliyetlerine aktif olarak iştirak etti ve bu dernek çatısı altında 1972-1973 yıllarında “Orhan Veli Kanık Yazın Oyun Topluluğu”nun oluşturulmasını sağlayanlar arasında yer aldı. Bu topluluğun başkanlığını yaptı. Üsküp’te 1992 yılında “Makedonya Türk Kültür Merkezi”ni kurdu ve bu merkezin başkanlığını yaptı (29 Şubat 1992-23 Ocak 2001). Bu Merkez, “Ebrulu Hizmet Ödülleri” adlı bir ödül geleneğini başlattı. Bu kültür merkezinin yaptığı en önemli faaliyetlerden biri de 1997 yılında; İstanbul Fetih Cemiyeti, İLESAM ve Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı’yle birlikte, Makedonya’da Üsküp, Kalkandelen, Gostivar ve Ohri’de “Bir Kültür Klasikimiz Yahya Kemal Beyatlı” sempozyumu ve buna bağlı olarak sergi ve tasavvuf müziği konserleri düzenlemiş olmaktır ki; bu faaliyet Yahya Kemal Beyatlı ile ilgili olarak doğum yeri olan Makedonya’da düzenlenen ilk ve en çaplı etkinlik olmuştur. Üsküp’te 2004 Yılında kuruluşu gerçekleştirilen “Yahya Kemal Beyatlı Türkoloji Enstitüsü”nün kuruluşu aşamasında müteşebbis heyet arasında hep birlikte yer almıştık. “Yahya Kemal’den Necati Zekeriya’ya Şiir Akşamları” adıyla düzenlediğimiz faaliyetlerin de organizasyonunda benimle birlikte aktif olarak yer almıştır.

MİB Makedonya İslâm Birliği Meclisi üyeliği yaptı. Daha sonra MİB Makedonya İslâm Birliği Meşihatı olarak adlandırılan bu kuruluşta meclis şura üyeliği de yaptı. 1990 sonrası dünyanın yeniden yapılanması sürecinde Yugoslavya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan karışıklık döneminde 1991'de Makedonya'da kurulan El Hilâl Yardımlaşma Teşkilatı'nın kurucularından dır. Üsküp'te 2007 yılında Türkiye bağlantılı bir vakıf olan Üsküp Eğitim ve Kültür Geliştirme Vakfı tarafından kurulan ve İngilizce eğitim yapan International Balkan University Uluslararası Balkan Üniversitesi'nin mütevelli heyeti üyesidir

Avni Engüllü, "Makedonya Yazarlar Birliği", "Makedonya Gazeteciler Cemiyeti"nin ve "Uluslar arası Gazeteciler Federasyonu"nun üyesidir. PEN'in de Makedonya'daki üyelerinden birisidir. Avni Engüllü, Struga Şiir Akşamları Şiir Festivali'nin bazı organizasyonlarında da görev almıştır. Avni Engüllü, toplumsal ve kültürel alanda yaptığı çalışmalardan dolayı pek çok siyasî ve edebî şahsiyetle tanışmış, onlarla fikir alışverişinde bulunmuş, birçok ödül ve takdire layık görülmüştür.

1.3. Engüllü'nün His ve Düşünce Dünyasında Yahya Kemal'in Yeri

2008 tarihinde emekliye ayrılan Avi Engüllü, halen Makedonya'nın başkenti Üsküp'te Sever mahallesi Boro Menkov 1/5. giriş Nu:15 adresindeki dairesinde yaşamakta ve geçirdiği bir takım rahatsızlıkları sebebiyle edebî faaliyetlerine ara vermiş bulunmaktadır. Şair-yazar, kültür ve gönül adamı Avni Engüllü, Üsküp'de doğmuş ve istisnai durumlar hariç hayatının büyük bir kısmını Üsküp'te geçirmiştir. O, hep çocukluğundaki Üsküp'ü özleye durmuştur. Bir yazısında özlemini duyduğu Üsküp'ü şöyle anlatmaktadır:

"Üsküp'te doğum yerimi özlemek

Yıllar öncesi yaşadığım bir kenti hatırladım. Oysa ben o kentten doğduğumdan itibaren bir başka yerde yaşamadım. Onun sıcaklığı ısıttı beni... Onun cana yakınlığı bağrına bastı beni. Sevinçlerimi onda yaşadım... Üzüntülerimi onunla paylaştım.

Yıllar içinde o kent vardı. Ben de vardım.

O kent adıyla hala var. Ben de hala varım.

O kentte, benden dokuz kuşak öncesi dedelerim vardı. O kente onuncu kuşağın tek temsilcisi olarak ben varım. On birinci kuşağın biricik temsilcisi oğlum var... Bilmem oğlum bu Üsküp'ün özlemini çekecek mi, ben benim Üsküp'ümün özlemini hissettiğim kadar...

(...)

Üsküp'ü Üsküp'lüğünden uzaklaştıran her şeye rağmen beni Üsküp'e bağlayan çok, çok önemli iki şey Üsküp'ü hep Üsküp yapacak!

"...Bilmem

söylemeye gerek var mı

Her adımda

nice şehidin kanı

Dedelerimin anıları...

“...Sende Üskübüm” (Engüllü, 2009:284-286).

Avni Engüllü, hazırladığı ama henüz yayımlayamadığı *Mütemmim Cüzler* adlı şiir kitabında Üsküp’ü şiirleriyle adeta ölümsüzleştirmiştir. Yrd. Doç. Dr. Nazlı Râna Gürel bu kitap için yazdığı “Avni Engüllü: Bir Kişi Bir Beldeyi Ebedî Kılar Bazen” başlıklı yazısının bir yerinde şöyle bir değerlendirme yapmaktadır:

“Makedonya’nın yetiştirdiği değerli kültür ve sanat adamlarından Avni Engüllü, *Mütemmim Cüzler* adlı şiir kitabı ile Üsküp’ü, güzel anılarını güzel mısralar halinde yarınlara bir miras olarak bırakıyor. Ne mutlu ardında güzellikler bırakarak ilerleyenlere” (Gürel, 2017:235).

Avni Engüllü’nün bir önceki şiir kitabının ismi *Yarım Kalan Mısralar idi*. *Yarım Kalan Mısralar*’la tezat teşkil eden ama bir o kadar da uyumlu bir isim *Mütemmim Cüzler*... Yani birbirini tamamlayan parçalar. Eser, Avni Engüllü’nün uluslar arası bir naat yarışmasında birincilik alan şiiriyle başlamaktadır (Engüllü, 2006:5).

“*Mütemmim Cüz*’lerin girişinde bu Naat Üsküp’ün mazisini hayal etmeden önce, Dünyanın mazisini şöyle bir yâd eylemiş olmak açısından çok isabetli olmuş. Âdeta peygamberlerden başlayarak gelip geçenlere el sallıyoruz bu kitapla ve yitenlerin, unutuş ve unutuluşların verdiği hüznün duygusu hâkim eserin sayfalarında. Ve Âdem’den başlayarak gelip geçen peygamberler gibi, Üsküp’te de inancın izleri, şehrin tarihî dokusu gün be gün tükeniyor. Yahya Kemal’in “Kaybolan Şehir” şiirinde içimizi yakan acıyı bir kez de Avni Engüllü’nün *Mütemmim Cüzler*’iyle derinden yaşıyoruz.

Mütemmim Cüzler’le neredeyse satır satır vatan sınırları dışında kalan Üsküp’ü rûhen hâlâ bizim kılan Türk-İslâm dokusunun da yavaş yavaş tükenip yok olduğunu görüyoruz. Ama Namık Kemal’in Vatan Yahut Silistre’si ile hafızalarımıza yerleşen Bulgaristan’ın Silistre şehri gibi bazen kadirşinas bir şahıs bir beldeyi ebede doğru taşıyabiliyor. *Mütemmim Cüzler*’in de neredeyse her şiirinde Üsküp soluk alıyor” (Gürel,2017:234-236)

Yahya Kemal Beyatlı’nın “Kaybolan Şehir” dediği Üsküp’te dünyaya gelen ve halen bu şehirde zamana direnen Türk-İslâm kültürünü yaşatma çabası içinde olan Avni Engüllü’nün his ve düşünce dünyasında Yahya Kemal’in hayatının ve özellikle de eserlerinin etkili olduğu da bir gerçektir.

2.1. Avni Engüllü'nün Sanatı ve Eserlerinin Makedonya Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi

Avni Engüllü'nün şiirle tanışmasını ve bu vadede zaman içerisinde eserler vermesinin arka planında şair bir babanın da rolü vardır. Avni Engüllü'nün kardeşi Suat Engüllü, "Sevdayı Muhabbet" adlı kitabını şu cümleyle işte bu şair babaya ithaf ediyor: "Bana şiiri sevdiren, şiir âlemine adım atmama yardımcı olan babamın anısına" (Engüllü, 1994: 5)

Suat Engüllü, bu kitabında babası Cemal Ahmet Engüllü'nün bir şiirini de veriyor:

Yaşadık Aldandık Ömür Boyu

Ateşi az gelen birer mum gibi
Aydınlık karşısına geçen set gibi
İnsan kılığına girmiş kurt gibi
Yaşadık aldandık bir ömür boyu.

(...)

Sandık ki yaşamak cepte paradır
Yıkılmış üstüne devlet kurmaktır
Doyurup karnını hor hor bakmaktır
Cıvıttık büsbütün bir ömür boyu. (Engüllü, 1994: 7)

Avni Engüllü, gazetecidir, yazardır, çevirmendir, kültür ve siyaset adamıdır ama o, her şeyden önce şairdir. Makedonya ve Kosova başta olmak üzere bölgedeki süreli yayınlarda erken yaşlarda şiirleri yayımlanmaya başlar. Makedonya Türk Edebiyatı tarihiyle ilgili kanaat ortaya koyanlar onu "Ara kuşağın önemli isimlerinden" (Hayber, 2008:133) sayarlar. Ana dili olan Türkçeyi eserlerinde kullanırken; bölge ağzını kullanma tuzağına düşmeden, öztürkçecilik konusunda da aşırıya kaçmadan yaşayan Türkçeyi tercih ettiği görülür. Şiirlerinde serbest şiir anlayışını benimsediği görülmektedir. Genel olarak kişisel konular üzerinde dursa da eserlerindeki konu zenginliği dikkatlerden kaçırılmaması gereken bir husustur. Eserleriyle çağına tanıklık eden bir sanatçı olduğunu da rahatlıkla söyleyebiliriz.

Avni Engüllü’nün eserlerinde kendi beninden hareketle ve yakın çevresindekileri de içine alan bir olgu elbette ki var. Avni Engüllü, çocukluğundan beri etrafında yaşananlara karşı duyarlı biri olduğunu eserlerine de yansıtmıştır.

Balkanlarda yaşayan bütün Türklerin hayatında en önemli kırılma noktalarından biri hiç şüphesiz ki, “göç”tür. Avni Engüllü de bu konudaki duyarlılığını eserlerine yansıtmıştır. Onun “Kopukluğu Yaşamak” başlıklı şiirini buna örnek olarak vermekle yetinelim:

“Kopukluğu Yaşamak

sallanan eller
acı acı yürekler
karşıda düdüğünün sesi yücelere yükselen
sisli sisli görünüyor anılarda
kara kara tiren bekler
gönül der ki beklemesine beklesin
kötü olan
şu göç denen yaraya
bir parçacık da olsa
acı bir şeyler ekler
koskoca bir büyüklük
vardı
onun ve herkesin içinde
bir anlamdı aradığı
bulamadığı
insanların

(...) (Engüllü, Mütemmim Cüzler/yayına hazır kitap:85)

Şairin doğup büyüdüğü ve yaşadığı Üsküp, birinci derecede deprem bölgesidir. Tarihte büyük depremler arasında zikredilen “1963 Üsküp Depremi”, Avni Engüllü’nün de işlediği konular arasında yerini almıştır:

Bir Deprem
Bir de
Depremden Kalan İzler

tek onlar
dağlar

kadar
aralar
anasını babasını
bacısını kardaşını yitirmiş
ararlar
ölen
öldü
sağ kalanda
açık kaldı
yaralar

Avni Engüllü, inanmış bir aydın, Müslüman-Türk insanı olarak dünyada olup bitenlere karşı da ilgisiz ve duyarsız değildir. Onu en çok da savaşlar etkiler ve mesleğinin içinden bir şiirle bunu şöyle dile getirir:

Günün Haberleri
(spikör) haberlerimiz
(ikinci yayın) çift konser var bu akşam
Vietnam ortasında savaş alanında
tanınmış virtüöz mr. Sam
çalgılar, mitralyöz eşliğinde
ağır bombardıman uçakları
(spikör) Viyetnem Amerika güçleri
yeni saldırıda bulundu
ölenlerin çoğu çocuk
(üçüncü yayın) sonunda reklamlarımız
“anneler çocuklarınıza biricik iyi mama b i b e r o n”

Gazeteci, çevirmen, yazar, kültür ve gönül adamı, şair Avni Engüllü'nün; Evlad-ı Fatihan diyarı Makedonya'da ses bayrağımız Türkçeyi eserleriyle dalgalandırırken bir tek derdi vardır “insan” ve “insanlık”...

Şair, Avni Engüllü'nün gelmiş olduğu bu nokta çok, ama çok önemlidir. Kuranî tabirle; “Ahsen-i takvin” üzere yaratılmış olan insan “eşref-i mahlûkat”tır. İnsan, en güzel bir şekilde yaratılmış olduğunu anladığı ve insanın en öncelikli kutsalının “insan” olduğunun farkına vardığı gün insanlık kurtuluşa erecektir.

Avni Engüllü yazdığı hikâyelerini önce dergilerde yayınlamış daha sonra bunları 1974’de Üsküp’te *Birlik* yayınlarının “Sesler nesir dizisinin” il kitabı olarak yayınlanan *Söğüt Altı* adlı kitabında bir araya getirmiştir. Kitaptaki dokuz hikâye sırasıyla şunlardır: Yeşil Mavi Kırmızı, Neler Oldu Peykelere (Dedikodu I.), Bir Tutuklunun Güncesinden, Gizlenen Bir Yaşam Öyküsü, Çiçekler, Tedirginlik, Yoksulluk, Sinekten İnek (Dedikodu II.), Hava Bir İlk yazı Muştular Gibiydi, Toprağa Dönüş, Söğüt Altı, Bir Masa İki Sandalye.

Avni Engüllü’nün bu kitaba almadığı ve kitabın yayınından sonraki süreçte kaleme alıp da dergi ve gazete sayfalarında kalan, bazıları antolojilerde yer alan pek çok hikâyesi daha bulunmaktadır. Bu hikâyeleri de derlenip, değerlendirilip kitaplaştırılmayı beklemektedir.

Fahri Kaya, Avni Engüllü’nün hikâyeleri ile ilgili şöyle bir değerlendirme yapmaktadır: “Avni Engüllü’nün ‘Söğüt Altı’ hikâyeleri kitabının ise biçim bakımından yazınımız için ayrı bir değeri vardır. O, bu kitaptaki hikâyelerinde diyalog kurmakta büyük bir usta olduğunu ispat etmiştir.” (Kaya, 1990:11)

Avni Engüllü, Makedonya Türk edebiyatında eleştirileriyle; özellikle de Üsküp Halklar Tiyatrosunun Türk Dramında oynanan oyunlar hakkındaki yazılarıyla da edebî eleştiri alanında kendinden söz ettirmeyi başarmıştır.

Makedonya Türk Edebiyatında eleştiri ve deneme türünün doğuşu, gelişmesi ve bugün bulunduğu durumu daha iyi anlayabilmemiz için bu edebî türlere zemin sağlayan edebiyatı bilmek ve anlamak gerekir. Makedonya Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan ettiği 8 Eylül 1991 yılına kadar önce Osmanlı Devleti daha sonra Sırp-Hırvat Sloven Krallığı ve II. Dünya Savaşı’ndan sonra Yugoslavya topraklarına dâhil olmuştur. Bu bağlamda Osmanlı Devletinin çöküşünü izleyen göçler buralardan çok sayıda Türkün gitmesine dolayısıyla de yaşayan ve üretilen edebiyatın da sönmesine sebep olmuştur.. Ve ardından gelen rejimin Türkçe eserlerin yayınlanmasını ve birçok hak ve özgürlüğü kısıtlaması yazılı edebiyatın gelişmesine engel olmuştur. Lakin bu dönemde çok fazla yayınlanan eser elimize ulaşmadıysa bile sessizce devam eden bir edebiyat olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak 30-40 yıl süren bu çalkantılı dönemin ardından Yugoslavya’nın kurulması ve azınlıkların kendi anadillerinde eğitim görme, yazılı ve görsel medya kurma gibi haklarının tanınması o zaman bitmiş gibi görünen edebiyatın yeniden filizlenmesine vesile olmuştur. İkinci Dünya Savaşı’nın devam ettiği 23 Aralık 1944 yılında ilk sayısı Makedonya Türlerinin umut ışığı olan “Birlik” gazetesi okurlarına kavuşur. Bu tarihin bu topraklarda yaşayan Türklerin edebiyatı ve genel anlamda sosyal hayatları açısından bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. *Birlik*’in üçüncü sayısında Türkiye’den Hasan İzzettin Dinoma’nın bir şiirine yer verilmesiyle bu gazetenin bünyesinde edebiyatı da barındıracağı intibai uyanır. Ancak “Birlik” gazetesinde Makedonya Türk Edebiyatı’nın yeni döneminin başladığını müjdeleyen ilk eser, Şükrü Ramo’nun gazetede yayınlanan “Faşist Kurbanları” başlıklı

şiiirdir. Bundan sonraki dönemlerde; mevcut sistemin de etkisiyle, edebiyat araştırmacısı akademisyen Arif Aço'nun *Sesler* dergisinin Eylül-Ekim 1990 sayısında yayınlanan "Savaş Sonrası Dönemde Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti'nde Yaşayan Türk Halkı Edebiyatı" başlıklı yazısında (Aço, 1990:51) yaptığı tasnif bundan sonraki edebiyat araştırmacıları için hep hareket noktası olmuştur. Her ne hikmetse bu tasnif bir türlü aşılamamıştır. Bu yazıda Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti'nde Türk edebiyatı adına 1., 2., 3. Nesil diye üç nesilden bahsedilmektedir.

Bu tasnif 1990'lı yıllarda yetişen ve post modern akımını takip etmeye çalışan *Üçüncüler* adlı bir dergi etrafında toplanan yeni nesli kapsamamaktadır. *Üçüncüler*, kendilerine has bir tarzda Makedonya Türk Edebiyatı'nda yeni bir çıkış açmaya çalışmışlardır. (Oktay Ahmet, Leyla Selman, Nehat Selman, Leyla Hüseyin, Enis Emin, Rufat Emin, Suade Atik, İlker Yusuf, v.d.) *Sesler* dergisi Ekim 1995 sayısını *Üçüncüler*'le ilgili özel bir sayı olarak çıkartmıştır (Karakuş,2013:14).

TC Gazi Üniversitesi'nde Ankara'da Prof. Dr. Şerif Aktaş yönetiminde *Sesler Dergisindeki Eleştiri Yazıları* konulu bir yüksek lisans tezi hazırlayan Şennur Süleyman Makedonya Türk Edebiyatında eleştirinin başlangıç dönemiyle ilgili şunları yazmaktadır:

"Yukarıda adı geçen yazarlar şiir ve hikâye türlerinde oldukça başarı gösterirlerken eserler üzerine eleştiri ve deneme yazma girişiminde de bulunmuşlardır. Fakat ilk başta bu yazıların çoğu denemedir ve kitap tanıtımıdır. Kimi zaman deneme ve eleştiri türleri birbiriyle örtüşmekte olduğu için hangi yazının eleştiri hangisinin deneme olduğuna dair karar verilememiştir. Yıllar sonra bunun bilançosunu çıkartmaya çalışan yazarlardan Fahri Kaya da bu konunun altını çizmiş ve eleştiri ile deneme arasındaki fark gözetilmediği takdirde başarıya ulaşamayacağını, yapılan işin yarım yamalak kalacağını söylemektedir. İlk ciddi eleştirilerin 50'li yıllarda Süreyya Yusuf ve Necati Zekeriya'nın arasında geçen tartışma sonucu doğan yazılardır. Daha sonra bu tür münakaşa İsmail Tevfik ve Necati Zekeriya arasında geçmiştir Sonraki yıllarda Mustafa Karahasan'ın eleştiri sahnesine çıkmasıyla Makedonya Türk Edebiyatı'na yeni bir ivme kazandırılmıştır. Daha sonra eleştiri yazılarını "Eleştiriler" adlı kitapta yayınlar (Süleyman, 2008:9-10

Makedonya Türk Edebiyatında eleştiri yazılarını daha sonra "Eleştiriler" adıyla bir kitapta toplaması açısından Mustafa Karahasan ilk ve hâlâ tek örnektir. Yenilerde Sezen Seyfullah'ı *Şerh-i Kitab* adlı kitabı da bu vadiye yayınlanmış farklı ve yeni bir kitaptır. Makedonya Türk Edebiyatında edebî eleştiri deyince ilk akla gelen Mustafa Karahasan ise ikinci isim de Necati Zekeriya'dır. Süreyya Yusuf, Fahri Kaya, İlhami Emin, Suat Engüllü ve Avni Engüllü'nün de Makedonya Türk Edebiyatında edebî eleştiride önemli bir yere sahip olduklarını söylemeliyiz. Yugoslavya döneminde sistem gereği güdümlü bir edebiyat ve tabii olarak da buna bağlı yine güdümlü bir edebî eleştiri öne çıkmaktadır. Aslında bu yazılara edebî eleştiri demek yerine belli

bir ideoloji penceresinden değerlendirme ve tanıtma yazıları demek daha doğru olacaktır. Bu türden yazılar o zaman *Birlik* gazetesinde ve *Sesler* dergisinde yayınlanmışlardır. Dönem gerçek manada bağımsız bir edebî eleştiri geliştirmeye müsaade etmemiştir.

Bu dönemde; özellikle tiyatrolar üzerinde, en ciddî edebî eleştirilere Avni Engüllünün yazılarında rastlıyoruz. Sinema eleştirisinde İlhami Emin, tiyatrodaki ise önce Necati Zekeriya ardından da Avni Engüllü, Makedonya Türk Edebiyatında bu türün kendi vadisinde ayrı bir tür olarak gelişmesine önemli katkı sunan isimler arasındadırlar. Eleştiri yazılarını yaşayan Türkçeyle kaleme alan Avni Engüllü’nün yazılarında hedef oyunun-senaryonun öncelikle kendisidir. Oyundaki olay örgüsü, oyuncularla birlikte yönetmen de tek tek eleştiriden nasibini almaktadır. Eleştirilerinde yergiyi ön plana almak yerine olumlu yanları öne çıkartmak suretiyle hem oyunlardaki başarıya işaret etmiş hem de emeğe saygıyı alkışlamıştır. Avni Engüllü’nün edebî çevirileri de vardır. Onun, gazete ve dergilerde kültür sanat sayfalarında, Türkçeye yaptığı başarılı çevirileri yayınlanmıştır. Yaptığı çeviriler arasında müstakil kitap olarak yayınlanan tek çalışması ise Perro Korobar’ın *Ratsin* adlı eseridir. 1985 yılında Üsküp’te *Birlik* yayınları arasında çıkan bu kitapta önce *Ratsin*’in hayat hikâyesi, mücadelesi ve sanatı üzerine Perro Korobar tarafından kaleme alınmış uzunca bir yazının Türkçe çevirisi yer almaktadır (s. 5-24). Şiirler kısmında ise Köprülülü (Yugoslavya zamanında Tito Veles, şimdi ise Veles) Kotse *Ratsin*’in on bir şiirinin çevirisi bulunmaktadır (s. 27-50). Avni Engüllü, sadece Sırp-Hırvatçadan değil Arnavutçadan, Ulahçadan ve Boşnakçadan da Türkçeye çeviriler yapmıştır. Bu çeviriler *Sesler* kültür sanat dergisinde, *Sevinç* ve *Tomurcuk* çocuk dergilerinde okurlarla buluşmuştur.

Avni Engüllü’nün bir de çocuklar için yayınlanmış müzik kitabı bulunmaktadır. Makedonya’da Türkçe eğitim gören ilkökul talebeleri için hazırlanıp yayınlanmış olan “Türkülerle Büyüyelim” adlı bu kitap, Makedonya’da Türkçe yayınlanmış ilk müzik kitabı olma özelliğine de sahiptir. Skopje-Okul Ders Kitapları ve öğretim gereçleri yayımlayan “Prosvetno Delo” yayınevi tarafından Üsküp’te 1995 yılında yayınlanan bu kitap ilkökullarda 3. ve 4. sınıflarda okutulan Müzik Kültürü dersi için hazırlanmıştır. Tito Yugoslavyasında ve daha sonra da Makedonya’da yıllarca ders kitabı olarak okutulmuştur. Makedonya Devlet Orkestrasında sanatçı olan Ramadan Şükrü’nün bestelerin çoğunu yaptığı bu kitapta Avni Engüllü’nün de güftelerinin olduğunu gördük. “Deniz Sana Geliriz”, “Kelebek”, “İzci”, “Her Yerde Olsun Barış”, “Eğemenlik Günü”, “Bağbozumu”, Okul Bilgi Ocağıdır” bu güftelerdendir. Bu kitap, Avni Engüllü’nün farklı bir yönünü ve hizmet yelpazesinin ne kadar geniş olduğunu fark etmemize de yardımcı olmuştur. Avni Engüllü’nün kitap halinde yayımlanan eserleri ise şunlardır:

İlk, Üsküp 1972, 63 s., “Birlik” Türkçe Yayınları Kurulu, Sesler Dizisi:1
Kitap:6

Söğüt Altı, Üsküp 1974, 76 s., "Birlik" Türkçe Yayınları Kurulu, Sesler Nesir Dizisi:I

Mete, Üsküp 1983, 36 s., Üsküp "Nova Makedonya" Yayınları "Birlik" Birleşik Emek Esas Örgütü Yayını, "Birlik" Yayınları, "Tomurcuk" Dizisi

Dört Mevsim, Piriştine-KOSOVA 1984, 48 s., Tan GYİÖ Kitap Dizisi Yayınları.

İN misin Cin misin, Üsküp 1985,48 s., Üsküp "Nova Makedonya" Yayınları "Birlik" Birleşik Emek Esas Örgütü Yayını, "Birlik" Yayınları "Sesler" Dizisi.

Yarı Kalan Düşünceler, Üsküp 1993, 52 s., Üsküp "Nova Makedonya" GYŞ "Birlik" Yayınları "Sesler" Dizisi.

Demet Demet, Üsküp 1994, 160 s., Üsküp "Nova Makedonya" GYŞ "Birlik" Yayınları "Birlik" Dizisi.

Yarı Kalan Mısıralar, Skopje 2004, 80 s., "Delfina 3" Yayıncılık ve Grafik etkinlikleri Ticaret Şirketi Yayını.

Dermeyan, Üsküp 2009, 321 s. MATÜSİTEB Makedonya Türk Sivil Toplum Teşkilatları Birliği Yayını No: 7

Pero Korobar, *Ratsin*, Çeviren ve şiirleri Türkçeleştiren: Avni Engüllü, Üsküp 1985, 52 s., Üsküp "Novo Makedonya" GYB ÇÖ "Birlik" Birleşik Emek Esas Örgütü "Birlik" Yayınları.

Mütemmim Cüzler, Üsküp 2006,120 s. (Yayına hazır Kitap)

Sonuç

Avni Engüllü, Yugoslavya Devleti'nde dünyaya gelmiş, bu devletin yıkılıp dağılmasından sonra 1990'lı yılların başında kurulan Makedonya Cumhuriyeti Devletinde halen yaşamaktadır. O, kültürlü ve inançlı bir ailenin evladı olarak yetişirken şuuraltı millî ve dinî kültürel kimlikle beslenmiştir. Bu şuuraltı onu çoğu zaman çağdaşlarından hep farklı kılmıştır. O da sanat hayatının ilk yıllarında dikta rejimlerinin gereği güdümlü edebiyatın yazarlarından biri olarak görünse de şiirlerinde millî ve dinî olanı bir şekilde haykırmaya çalışmıştır. Avni Engüllü, Makedonya'da farklı dinlerden ve milletlerden insanlarla bir arada yaşamaktadır. Böyle bir ortamda bile onun önceliği insanlık ortak paydası olmuştur. O, bu hassasiyetini çocuklar için yazdıklarında da hep ön planda tutmuştur. O, Makedonya Türk edebiyatında dinî konuların yer almasında Şeyh Saadeddin, Fettah Rauf ve Cavit Saraçoğlu vadisinde bir şairdir. Gazeteci kimliği ile çalıştığı dergilerde özellikle de Makedonya Radyo Televizyonu Üsküp Radyosu Türkçe Yayınlar bölümünde hem program yapımcısı hem de idareci olarak farklı ve anlamlı hizmetlerde bulunmuştur. Sivil toplum

örgütlerinde sadece üyelerden biri olarak kalmak yerine zaman zaman bu örgütlerin kurucularından olmuş o örgütlerde başkanlık yapmıştır. Dünyanın yeni yapılanma sürecine girdiği günlerde Makedonya Türklerinin –bugün de hâlâ siyasette etkin olan- siyasî temsili için TDP Türk Demokrat Partisi'nin kuruluş aşamasında vazife ifa etmiştir.

Avni Engüllü, sanat ve edebiyat çalışmalarıyla, sivil toplum örgütlerindeki çalışmalarıyla ve gazeteci kimliğiyle henüz tam manasıyla araştırılıp üzerinde yeterli çalışmaların yapılabildiği bir edebiyatçımız değildir. Henüz hakkında bir monografi kaleme alınmamıştır. Biz, onun hazırlayıp da henüz kitap olarak yayımlayamadığı *Mütemmim Cüzler* adlı eserini de içine alacak şekilde *Mütemmim Cüzler Avni Engüllü Hayatı Sanatı Eserleri* adlı bir kitap çalışması yapmakta olduğumuzu da belirtmeliyiz. Avni Engüllü'nün eserlerinin künyelerini metin içerisinde verdiğimiz için tekrar olmasın diye kaynakçada yeniden vermedik.

Kaynakça / Reference

Ago, A. (1990). Savaş sonrası dönemde Makedonya sosyalist cumhuriyetinde yaşayan Türk halkı edebiyatının gelişimi", *Sesler Dergisi*, Üsküp: 248-249 (26), 1521.

Engüllü, S. (1994). *Sevdayı Muhabbet*, Üsküp: Birlik Yayınları.

Engüllü, S. (1997). Makedonya Türk edebiyatı ve Yugoslavya Türk edebiyatı, Türkiye Dışındaki *Türk Edebiyatları Antolojisi Makedonya Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatı*, (s.238-247), Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayını.

Engüllü, A. (2006). *Mütemmim Cüzler*, Üsküp: Dizgisi ve sayfa düzeni yapılmış yayına hazır kitap.

Hayber, A. (1984). Yugoslavya Türklerinin edebiyatına dair, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara: 1(1), 43-51.

Gürel, N. R. (2004). *İlk Adım*, (s.74-79) Üsküp:Namik Efendi Derneği Yayını.

Gürel, N. R. (2017). *Kırmızı Gülün Alı Var Makedonya Yazıları* (s.234-240) Üsküp:Yeni Balkan Yayınları.

Gürel, Z. (2014). *Şangrak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatına Giriş* (s. 173, 308, 316, 319, 349) Ankara: Avrasya Kütüphaneciler Birliği Yayını.

Gürel, Z. (2017). *Adım Adım Şiirler* (s.146-150), Üsküp:Namik Efendi Derneği Yayını.

Gürel, Z. (2004). Kültür adamı şair yazar ve gazeteci Avni Engüllü, *Yarı Kalan Mısralar* (s. 65–72) Skopje:Delfina 3 Yayıncılık.

İsen, M.- Işın, T. (2001). *Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi* (s. 121–128) Ankara: Grafiker Yayınları

Karakuş, E. (2013). *Makedonya Türk Edebiyatında Üçüncüler*, Üsküp: Yeni Balkan Yayınları.

Kaya, F. (1990). *Yugoslavya Türk Hikâyesi Antolojisi* (s.185–200) Üsküp: Birlik Yayınları.

Kaya, F. (1992). *Yugoslavya Türk Şiiri Antolojisi* (s.158) İstanbul: TC Kültür Bakanlığı Yayını.

Seyfullah, S. (2016). *Şerh-i Kitab*, Üsküp.

Süleyman, C. (2017). *Hatıralarımda Kalanlar Birlik'te Otuz Yıl*, Üsküp:Yeni Balkan Yayınları.

